

NIE SME V TOM SAMI

Význam NATO a EÚ v boji s COVID-19

Európska únia a NATO poskytli svojim členom nenahraditeľnú podporu a pomoc v boji s ochorením COVID-19 a jeho následkami. Nedostatkom tejto pomoci je však jej neprehľadnosť, v dôsledku ktorej verejnosť vníma obe zoskupenia ako málo aktívne či solidárne. Pri postupnom ústupe prvej (a snád' aj poslednej vlny) šírenia koronavírusu je čas bilancovať.

Ruský medveď a čínsky drak

Zatiaľ čo od začiatku vypuknutia koronakrízy v Európe médiá prinášali správy o zásielkach zdravotníckych materiálov privážaných z Číny, Ruska či Kuby, EÚ a NATO sa javili ako málo akceschopné pri zvládaní problému. Euroskeptici kritizovali Úniu hneď v niekoľkých bodoch: Prečo EÚ nezatvorila vonkajšie hranice? Prečo nezabezpečila dostatok rúšok? Ako to, že nás Rusko a Čína musia zásobovať ochrannými pomôckami?

Čínske aj ruské zásielky do Európy predstavovali v období vrcholu pandémie v Európe neoceniteľnú pomoc. Faktom ale zostáva, že potrebný materiál bol vo väčšine prípadov zakúpený a bol tak obchodným artiklom, nie humanitárnou pomocou. Samotná EÚ pritom v januári 2020 zaslala do Číny desiatky ton zdravotníckeho materiálu v čase, kedy epidémia v tejto krajine vrcholila a v Európe ešte choroba nebola rozšírená. Európska únia je zväzkom suverénnych štátov, a ako taká nemá kompetencie na vyhlásenie výnimočného či núdzového stavu. Avšak finančná a legislatívna pomoc zo strany Únie, ako aj NATO, je pre Slovensko pri zvládaní krízy nenahraditeľná. V EÚ bolo na zvládnutie dôsledkov pandémie vyčlenených viac ako 2,1 bln. EUR (2,1 x 10¹²) (vrátane programov nákupu aktív ECB – 1,47 bln. EUR). Pre porovnanie, viacročný finančný rámec EÚ na roky 2014-20 tvorí 960 mld. EUR (v záväzkoch).

Euroatlantická spolupráca

NATO pri reakcii na krízu pomáhalo najmä v dvoch oblastiach: prevoz materiálu a osôb a dodávky materiálu. Na transport sú v súčasnej situácii využívané prevažne programy SALIS a SAC. Tie doteraz slúžili Aliancii na transport materiálu a personálu v rámci misií NATO, či na zabezpečenie humanitárnej pomoci v krízových regiónoch (Haiti, Pakistan).

SALIS (Strategic Airlift International Solution) je program, na ktorom participuje deväť krajín, medzi nimi aj celá V4. Program umožňuje spojencom využiť predplatené letecké hodiny zmluvných dopravných lietadiel na prepravu zdravotníckeho materiálu. Slovensko tak v marci 2020 doviezlo 74 ton zdravotníckeho materiálu z Číny. Využitelné sú aj lietadlá C-17 Globemaster programu **SAC (Strategic Airlift Capability)**, ktoré si však štáty neprenajímajú, ale ich spoločne vlastní.

Materiálnu pomoc (rúška, zdravotnícke obleky etc.) zabezpečuje **Euroatlantické koordinačné centrum pre reakcie na katastrofy (EADRCC)**. Centrum koordinuje žiadosti o pomoc členských štátov NATO a jeho partnerov (vyše 60 štátov), a ponuky pomoci pri riešení následkov kríz, ako je pandémia COVID-19. Slovensko do systému požiadavku nevložílo, ale zapojilo sa ako poskytovateľ pomoci (napr. v apríli formou dodávky 300 000 chirurgických masiek a dezinfekcie Taliansku).

K zjednodušeniu priebehu vojenských záchranných letov prispieva aj **Iniciatíva NATO pre rýchlu leteckú mobilitu (RAM)**. Vojenským lietadlám je pridelený jedinečný volací znak NATO. Ten identifikuje, ktoré lety si vyžadujú prednostné vybavenie v rámci Európskej organizácie pre bezpečnosť letovej navigácie (EUROCONTROL), čo urýchľuje vybavovanie jednotlivých letov.

VYBRANÉ NÁSTROJE NATO NA ZVLÁDANIE DOPADOV COVID-19

1 SALIS, SAC

- Poľsko** – dovoz 190 000 masiek a 180 000 ochranných oblekov
- Taliansko** – prevoz pacientov na voj. základňu v Drážďanoch
- Slovensko** – dovoz 74 ton zdravotníckeho materiálu z Číny
- Rumunsko** – prevoz 45 ton zdravotníckeho materiálu
- Česko** – dovoz 100 ton vybavenia z Číny

2 NSPA

- Taliansko** – ventilátory, JIS
- Španielsko** – osobné ochranné vybavenie
- Nórsko** – zdravotnícke potreby
- Luxembursko** – pol'né nemocničné stany

3 BILATERÁLNA SPOLUPRÁCA

- Preprava lekárov** z Poľska a Albánska do Talianska.
- Preprava 50 ventilátorov** z Nemecka do Španielska.
- Preprava talianskych a francúzskych pacientov** do Nemecka.
- Preprava 1 000 000 masiek** z ČR do Severného Macedónska.

5 RÝCHLA LETECKÁ MOBILITA

- Aktivovaná 31. marca 2020 v súvislosti s Covid-19.
- Turecko – UK** – dodávky zdravotníckych pomôcok

4 EADRCC

- Turecko – Čiernej Hore, Bosne a Hercegovine** zdravotnícke potreby, ochranné odevy
- Česko – Taliansku, Španielsku** 10 000 ochranných oblekov
- Turecko – Taliansku, Španielsku** masky, dezinfekcia
- Severnému Macedónsku** USA – 1,1 mil. \$
- Turecko** – zdravotnícky materiál
- Nórsko** – pol'ná nemocnica a zdravotnícke potreby
- Maďarsko** – 100 000 masiek, 5 000 ochranných oblekov
- Luxembursko – Španielsku** 1 440 kg materiálu TYVEK na výrobu ochranných pomôcok

HOSPODÁRSTVO A TRH PRÁCE

580 mld. €

návrh vytvorenia nástroja solidarity na **zmiernenie rizika nezamestnanosti** (SURE, Support mitigating Unemployment Risks in Emergency)

100 mld. €

garancie a úvery pre MSP formou **celoeurópskeho záručného fondu**, ktorý vytvorí skupina Európskej investičnej banky (EIB)

200+40 mld. €

úvery členskými štátmi **eurozóny** do výšky 2 % ich HDP cez Európsky stabilizačný mechanizmus

240 mld. €

VEREJNÉ ZDRAVIE

382 mil. €

18 projektov výskumu vakcín a liečby prostredníctvom programu Horizont 2020

48,2 mil. €

liečba a diagnostika prostredníctvom Iniciatívy za inovačnú medicínu (IMI)

90 mil. €

presmerovanie **financií pre MSP a startupy na inovatívne riešenia** v boji proti COVID-19

164 mil. €

podpora spoločnosti CureVac, vysoko inovačného európskeho výrobcu vakcín

80 mil. €

+ štyri verejné obstarávania v hodnote 1,5 mld. € na ochranné prostriedky

FONDY A MENOVÁ POLITIKA

1,54 bln. €

rozšírenie využitia Európskeho fondu solidarity - doteraz bol určený prioritne na pomoc pri prírodných katastrofách

800 mil. €
FOND SOLIDARITY

doplnenie **3,1 mld. € do rozpočtu EÚ** s cieľom reagovať na krízu spôsobenú ochorením COVID-19

3,1 mld. €
ROZPOČET EÚ

8 mld. € z EŠIF 2019 + 29 mld. € dofinancovanie z EÚ + 28 mld. €, ktoré sa nevyčlenili na projekty v období 2014-2020

37+28 mld. €
EŠIF

programy nákupu aktív: PEPP - Pandemic Emergency Purchase Programme
APP - Asset Purchase Programme (ECB môže kupovať aktíva štátov, čím zacieli investičnú pomoc tam, kde je najpotrebnejšia)

1,47 bln. €
ECB

+ **Plán obnovy pre Európu** s finančným krytím 750 mld. EUR, ktorý posilní rozpočet EÚ prostredníctvom nových finančných prostriedkov získaných na finančných trhoch v rokoch 2021 - 2024

OPATRENIA EÚ NA ZMIERNENIE DOPADOV COVID-19

Solidarita na starom kontinente

Európska únia okrem **legislatívnych krokov** (pozastavenie uplatňovania požiadaviek na letiskové prevádzkové intervaly; vytváranie Green Lanes pre zaistenie kontinuity zásobovania; vytváranie rezervy zdravotníckeho vybavenia v rámci programu RescEU) prichádza aj s konkrétnou finančnou pomocou pre riešenie dopadov COVID-19. Príkladom je **repatriácia občanov Únie**, kedy v prípade využitia mechanizmu EÚ v oblasti civilnej ochrany môže až 75 % nákladov na repatriáciu lety hradí EÚ.

Inou formou podpory je využitie doteraz nevyčerpaných eurofondov (EŠIF) za rok 2019, ktoré by štáty inak museli vrátiť (**celkovo 8 mld. EUR, pre SR 527 mil. EUR**). Zároveň platí, že členské štáty môžu financie medzi fondami presúvať, môžu ich presmerovať do najviac postihnutých regiónov a od 1. júla 2020

do 30. júna 2021 môžu požiadať až o 100 % financovanie z rozpočtu EÚ na programy, ktorými sa riešia dôsledky pandémie.

Formu pomoci zo strany EÚ predstavuje aj finančný príspevok v rámci tzv. **Coronavirus Global Response (Globálna odpoveď na koronavírus)**. Ide o odpoveď Európskej komisie a ďalších štátov, organizácií a súkromných spoločností po celom svete na výzvu Joint Call to Action. Tá vzišla zo summitu G20 v marci 2020 ako globálna výzva k celosvetovej reakcii na krízu súvisiacu s koronavírusom. Cieľom akcie je získať dostatočné finančné prostriedky na zabezpečenie globálnej spolupráce pre vývoj účinnej vakcíny, diagnostiky a liečby v boji proti pandémie COVID-19. Zatiaľ sa vyzbieralo 9,8 mld. EUR. Európska komisia sa zaviazala na tento účel venovať 1,4 miliardy EUR. Rusko ani USA sa do iniciatívy nezapojili, Čína prispela vyše 45 mil. EUR. Záväzok Slovenska (tak, ako Česka či Maďarska), je 750 000 EUR.

© Analytický útvar MO SR, máj 2020

Kutuzovova 8
832 47 Bratislava

Web: <https://www.mod.gov.sk/analytickiy-utvar-mo-sr/>

Autor: Barbora Hrozenská

Materiál prezentuje názory autora a Analytického útvaru MO SR, ktoré nemusia nevyhnutne odrážať oficiálne názory a politiky Ministerstva obrany SR. Cieľom komentárov AÚ je podnecovať a zlepšovať odbornú a verejnú diskusiu na aktuálne témy v oblasti obrannej a bezpečnostnej politiky štátu. Práca neprešla jazykovou úpravou.